

EEN NIEUWE „MANIERE VAN ONDERWIJZEN”
TE VEURNE (a° 1792)

Van 1 januari 1714 af werd de opvoeding van de jeugd — Vlaamse en Latijnse school — door de magistraat van de stad en kasselrij Veurne aan de Oratorianen toevertrouwd.

Het Vlaams onderwijs, „lesen, schrijven ende cijferen”, werd evenwel door de priesters van het Oratorie, die hun beste leerkrachten voor het humanioraonderwijs vrijhielden, verwaarloosd. De magistraat besloot dan ook, in 1764, het lager onderwijs aan een stadsonderwijzer toe te vertrouwen.

In februari 1765 werd Michiel De Coninck als „gheprivilegieerde stadsschoolmeester” aangesteld. Zijn oudste zoon Ludovicus (17 jaar) werd als ondermeester aanvaard. Hij volgde later zijn vader op (1).

In 1792 stelde Josephus Burie, pastoor van de Sint-Niklaasparochie, de oprichting voor van een verplichte zondagschool. De stadsschoolmeester die in het voorstel een kritiek op zijn onderwijsmethode vermoedde, meende zijn „maniere van onderwijzen” nader te moeten verklaren. Hij schreef in dit verband twee brieven.

Vooral de eerste brief is belangwekkend. Meester Ludovicus — alhoewel hij het gebruik van de roede niet definitief verbant (2) — verdedigt er paedagogische

---

1) D. DALLE, *Historiek van het Koninklijk Atheneum te Veurne*, Veurne, 1951, blz. 21-25. F. VAN DEN BERGHE, *Geschiedenis van de Latijnsche schoole en van het Bisschoppelijk College te Veurne*, Veurne, 1952, blz. 47-52.

2) S.A.V., bundel 1021 (tweede brief), „dus hebbe ik alsdan begost de schoolkinderen met zoete woorden te vermaenen tot stil zwijgendheijd en aendachtigheijd, hun voor oogen stellende wat groot profijt hier uijt konde spruijten; dat ik nooit anders als tegen mijn gemoed strafte, dat ik meer medelijden met hun hadde als zij met hun eijgen zelve[n], mits eenige onder hun zomwijlen de penitentien en zelfs roede-castijdingen over zig trokken, de welke ik verbonden was te gebruijken om mij zelve[n] niet grootelijks plichtig te maeken en de goede door de quaede niet te laten verdrukken noch bederven gelijk alle oversten en rechters verbonden zijn de booze te straffen tot bescherming der goeden”.

principes die stoelen op het wederzijds begrip leraar-leerling en het aankweken van de verantwoordelijkheidszin der oudere leerlingen nastreven. Het stuk dat tevens een overzicht geeft over het schoolleven uit die jaren, verdient o.i. in zijn geheel uitgegeven te worden (3).

D. DALLE

Brief van Ludovicus De Coninck aan de magistraat van Veurne, 30 maart 1792 (4)

Ik onderschreven, door den Heer Burgemeester en Lanthouder van de Commune van wegen van UE: Edelheden verbaaljk afgevragt geweest hebbende of de actuele Stads Schole niet gevoegelijk zoude konnen gebruykt worden al de zondagen en heijligdagen van het jaer tot houden eene zondagschole om de arme kinderen dezer stede te laeten onderwijzen in spellen, leezen ende Christelijke leeringe, volgens een project gemaekt door de Eerweerdige heeren Pastoren, neeme de respectueuse vrijheid van eerst te vertoonen mijne maniere van onderwijzen in dese stads schole opdat de zelve door UE: Edelhedens voorzienigheyd geapprobeert en ondersteunt mag worden of in eenige poincten gecorrigeert zijnde, zoude mogen strekken tot meerderen voortgang van de jonkheid in deugd en geleertheit.

's Morgens ten negen uren of een quartier te vooren het gebed gedaen zijnde, doen ik gemeijnelijk eene korte aenspraek tot de kinderen, hun stilzwijgentheid beveelende, toonende dat de wederspannigheijd altijd voorkomt uyt een hooveerdig hert; hoe zeer ik verbonden ben voor hun zorge te draegen; hoe licht en noodzaekelijk het is van hunnen kant aen mij te gehoorzaemen mits ik hun niet gebiede dan 't gonne strekt tot hun eygen voordeel; hoe dat de groote behooren te dienen tot goed exempel van de kleene en de rijke van de arme; dat ik zelve zoude verdienen gestraft te worden indien ik eenig schandael gaf of vrijwillig verzuymde eene regeltucht te onderhouden mits een iegelijk aen zijne overheijd moet gehoorzaemen in al dat tegen god niet strijd, en zoo voort. Dan begint een kind met zoo klaere stemme mogelijk zijnde te leezen in den Mechelschen Catechismus en zomwijlen in den gonnen dienende voor de eerste communie, terwijlen de andere van de zelve classe elk zijnen catechismus voor zig heeft om meter oogen te vervolgen en te konnen voortgaen zoo haest ik het bevele, zoo dat ieder kind op zijne beurt met klaere stemme verscheijde vraegen en antwoorden van den catechismus leest en in geval van hapering de woorden tot verscheijde stonden klaer moet spellen.

3) Een samenvatting van het stuk in D. DALLE, *a.w.*, blz. 24 en in F. VAN DEN BERGHE, *a.w.*, blz. 53.

4) S.A.V., bundel 1021, nr 19 bis.

Terwijl dit gebeurt moeten de gonne van eene hoogere classe, de eene voor en d' andere naer dat zij geschreven hebben eene halve bladzijde van oude of duystere geschriften meer of min volgens de moeilijkheid en hunne bequaemheid, in stilte studeeren en bij mij komen om de woorden te vraegen waer aen zij twifelen om de zelve daer naer ook met klaere stemme elk op zijne beurt te leezen. Als het gebeurt dat de geschriften die de kinderen naer schole brengen om door verscheijde onder hun gelezen te worden mij wat te lastig schijnen ik bevele de aendachtigheid en leeze de zelve tot 3 à 4 stonden zelfs vooren, tot hun zeggende de woorden die den eenen vergeet zal den anderen onthouden, waer door het gebeurt dat zij doorgaens die moeilijke geschriften wel weeten iegens de ure dat zij in 't openbaar moeten leezen. Terwijl dat deze oefeningen en eenige andere zoo in fransche als vlaemsche boeken gepleegt worden — te lang om hier geplaetst te zijn en waer af den Eerweerden heer Scholaster getuijgenisse kan geeven door de frequente visiten die hij in mijne schole gedaen heeft — neeme ik bij mij twee schoolkinderen die alreeds wel beginnen te leezen, om neerstig toe te letten of de mindere, die aen mijne tafel komen elk op zijne beurt om hunne letters te leeren of om te leeren spellen, geene letters qualijk uijtspreken of achterlaeten in den oogenblik dat ik tot de meerdere spreek. Ook oordeele ik niet voldaen te hebben aen mijne plicht met mijne discipelen den catechismus op het stipste te doen leezen, maer legge hun daerenboven uyt, op het kortste en klaerste mogelijk zijnde al het gonne ik oordeele dat zij niet wel verstaen. Vervolgens peijze dat deze maniere correspondeert met het doelwit van de Eerweerde heeren Pastoren.

Maer mij zelve aen UE : Edelhedens beter oordeel en voorzieghigheid in eene materie van zoo groot belang als is de goede educatie der kinderen zoo gerne onderwerpene als dat ik wensche dat mijne discipelen zig aen mij zouden onderwerpen in het gonne ik hun voorhoude tot hun eijgen voordeel, hebbe d' eere te observeren dat de schole onbequaem zoude zijn om te vervatten al de arme kinderen van de drij parochiën zoo buijten als binnen de stad die hun zouden presenteren in de hope van prijzen te bekomen, mits ik in den catechismus gemeijnelijk distribuere op eenen zondag aen de arme kinderen den nombre van 270 à 280 noten, dus in dit geval zoude, zoo ik vastelijk peijze eene vergrooting moeten gebeuren, maer bij aldien geraedig gevonden wierd te aenveerden de kinderen die woonachtig zijn binnen stad ter exclusie van alle andere zoude de gezeijde plaetse mogelijks suffisant zijn om te dienen voor repetitie aen de gonne die gedeurende de weke mijne lesse bijwoonen als mede tot instructie voor andere die gedeurende de schooluren in de weke moeten werken en eijndelijk voor eene derde soorte hier naer uijt gedrukt, gemerkt geene goedwillige het zij arme of rijke gepriveert worden van te frequenteren. Vervolgens het zij de gemelde stadsschole gebrijkt word op d' eene of d' andere maniere durve nochtans betrouwen dat UE : Edelheden believende in acht te neemen de zwaere professie van eenen schoolmeester die gedeurig bezig zijnde met kinderen te onderwijzen, dikwijls met hertzeer een deel van zijne zorge en arbeijd ziet verlooren gaen door de moedwilligheid van eenige kinderen en nog veel meer door de blinde liefde die sommige

ouders van verscheide classen tot hunne kinderen draegen, waer-
 uijt volgt dat de dusdanige ouders hunne kinderen aanhooren en
 schijnende alle hunne rapporten te gelooven zonder de waerheid
 te willen onderzoeken of aenhooren, de zelve zenden bij andere
 personen die zig hier en daer bemoeijen met kinderen te leeren
 naer huns wille en begeerte, zoodat dusdanige kinderen naer hun-
 ne ongewilligheid den vollen toom gegeven te hebben mijne
 schole verlaeten door dien middel ontslaegen blijvende van 's zon-
 daags benevens mij de hoogmisse en catechismus te frequenteren
 immers alles doen naer hunnen eijgen zin, zelfs andere door woor-
 den trachten te bewegen om hun exempel naer te volgen, hier bij
 gevoegt de frequente speeldagen die particuliere ouders aen hunne
 kinderen berispt worden altijd de onwetendheid van zelve toeschrij-
 vraegen en de kinderen zelfs zonder hunne permissie de schole
 verzuijmt hebbende en zij niet konnende verdraegen dat hunne
 kinderen berispt worden altijd de onwetendheid der zelve toeschrij-
 ven aen de onachtzaamheid van den meester. Deze en meer andere
 redenen die openbaer zijn en vervolgens genoegzaamelijk konnen
 getuijgt worden door veel personen doen mij verhoppen dat indien
 de actuele schole ten voorschreven eijnde gebruikt word UE :
 Edelheden zullen believen gedient te wezen enige schikkingen of
 nieuwe distributie aen de schole of woonste waer door ik gedurende
 die tijden eenige vrijheid en ruste in mijn huis zoude konnen
 genieten. Eijndelijk geensints durvende twijffelen of alles zal door
 equiteit en voorzienigheid van UE : Edelheden gedirigeert worden
 tot nut en gemeijn best, geeve ik mij gerne als boven gezeijd in
 alles ten onderen . Gegeven tot Veurne den 30 maerte 1792.

(get.) L. DE CONINCK

BRUGSE KANDIDATEN VOOR DE KONINKLIJKE BELGISCHE ACADEMIE IN 1833-1834

De Koninklijke Academie voor wetenschappen, lette-
 ren en schone kunsten van België werd in het leven ge-
 roepen door een decreet van keizerin Maria Theresia d.
 d. 16 december 1772. De eerste vergadering had plaats
 op 3 april van het volgende jaar. De bijeenkomst van
 21 mei 1794, bij het einde van het Oostenrijkse Bewind,
 sloot de eerste periode van haar bestaan af.

Gedurende de daaropvolgende overheersing van onze
 gewesten door Frankrijk was er van de Academie geen
 spraak meer. Pas wanneer de Fransen ons land hadden
 verlaten en de Zuidelijke Nederlanden samen met de
 Noordelijke tot één koninkrijk waren verenigd, werden
 de activiteiten van de „ Academie des sciences et des bel-